

УДК 378.1:159.9

Галян Олена Іванівна*доктор педагогічних наук, професор,**професор кафедри початкової та дошкільної освіти,**Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, Україна*

ORCID: 0000-0001-6070-9669

Halian Olena*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor**Professor of Primary and Preschool Department,**Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine*

ORCID: 0000-0001-6070-9669

[https://doi.org/10.60022/1\(1\)-3GF](https://doi.org/10.60022/1(1)-3GF)

ЦІННОСТІ ПРОФЕСІЇ ЯК ПРЕДИКТОРИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

PROFESSIONAL VALUES AS PREDICTORS OF PROFESSIONAL IDENTITY FORMATION OF FUTURE EDUCATORS

Анотація. У статті проаналізовано цінності як універсальну категорію для пояснення актуальних питань буття людини, мотивувальної основи її ставлень та поведінки, принципів і норм життєздійснення, ідеалів і рушіїв активності. Визнано, що діяльність людини детермінована прийнятою системою цінностей і регулюється через них. Обґрунтовано значущість формування ціннісних настановлень майбутніх вихователів з урахуванням широкої системи чинників, які сприяють змінам в їх аксіосфері. Акцентовано на зв'язку первинної професійної ідентифікації з осмисленням та прийняттям цінностей професійної групи, які є особливим предметом засвоєння. Організацію освітнього процесу розглянуто з позиції створення відповідних умов, завдяки яким педагогічне знання та набуті компетентності отримують ціннісний контекст. Аргументовано необхідність моделювання аксіосфери майбутніх вихователів з огляду на осмислення (когнітивний компонент) та прийняття цінностей (емоційний компонент), а також їх втілення у практику роботи (діяльнісно-поведінковий компонент). Константовано необхідність адекватного ціннісно-сміслового розвитку майбутніх вихователів в умовах педагогізації їх мислення, персоналізації навчальної інформації, організації освітнього діалогу, завдяки яким уможлиблюється створення дидактико-комунікативного середовища. У ньому відбувається опанування цінностей педагогічної діяльності, формується ціннісне ставлення до себе як суб'єкта майбутньої професійної діяльності, а самі цінності переводяться у сферу діяльності та спілкування.

Ключові слова: цінності, цінності професії, аксіосфера особистості, ціннісний контекст, ціннісний розвиток, первинна професіоналізація.

Summary. The article analyzes values as a universal category for explaining relevant issues of human existence, the motivational basis of his attitudes and behavior, principles and norms of life, ideals and drivers of activity. It is recognized that human activity is determined by the accepted system of values and is regulated through them. The importance of the formation of value guidelines of future educators is substantiated in view of a wide system of factors that contribute to changes in their axiosphere. Emphasis is placed on the connection of primary professional identification with the understanding and acceptance of the values of the

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

professional group, which are a special subject of assimilation. The organization of the educational process is considered from the point of view of creating appropriate conditions, thanks to which pedagogical knowledge and acquired competences receive a valuable context. The necessity of modeling the axiosphere of future educators with regard to understanding (cognitive component) and acceptance of values (emotional component), as well as their implementation in educational practice (activity-behavioral component) is argued. The need for adequate value-meaningful development of future educators in the conditions of pedagogization of their thinking, personalization of educational information, organization of educational dialogue, thanks to which the creation of a didactic and communicative environment is possible, has been determined. In it, the values of pedagogical activity are mastered, a valuable attitude towards oneself as a subject of future professional activity is formed, and the values themselves are transferred to the sphere of activity and communication.

Key words: *values, values of the profession, axiosphere of the personality, value context, value development, primary professionalization.*

Постановка проблеми. Процес інтеграції людини навколо цінностей підпорядкований певним закономірностям. Встановлено, що їх зміст залежить, з одного боку, від рівня пізнавального розвитку особистості, її здатності зрозуміти та прийняти цінності соціуму та на цій підставі діяти, а з іншого — від самої природи цінностей та їх ієрархії. В сучасному світі, де основні тенденції розвитку суспільства детерміновані реагуванням на цивілізаційні виклики та глобалізацію, фіксується різноманітність ціннісних орієнтирів, норм та звичаїв і водночас процес об'єднання культур — їх зближення та стирання відмінностей між ними. Загальнолюдські цінності постають чинниками та імперативами поведінки людини, її міркувань щодо свого місця в соціумі, оцінювання себе як особистості. Діяльність людини також саморегульована з допомогою системи цінностей.

Осмилення світу цінностей, що детермінує адекватність життєздійснення, є однією з найскладніших освітніх проблем. Засвоєння знань має породжувати смисли, на які людина орієнтується у своїй діяльності, вчинках, ставленнях. Отже, виховання та соціалізація спрямовуються на реалізацію цінностей певної групи й у певній групі. На тлі цих процесів важливим етапом та водночас додатковим чинником формування ціннісної сфери особистості є її входження, зокрема, і в професійну групу.

Особливої значущості ціннісний контекст діяльності набуває для майбутніх вихователів, ціннісні настановлення яких регулюють педагогічну взаємодію, визначають її пріоритети — гуманістичну та гуманітарну спрямованість. Дослідження чинників та умов формування ціннісної сфери майбутніх вихователів вважаємо актуальним теоретико-прикладним завданням. Його вирішення уможливить проектування освітнього середовища, в якому попри потребу формування професійних компетентностей постає необхідність професіоналізації особистості студентів, конструювання їх аксіогенезу, а отже, особистісно-професійне зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У суспільних науках поширена думка, що конструкт «цінності» є одним із найскладніших для визначення (В. Огнев'юк [1] та ін.). Зауважимо, що

поняття «цінності» є міждисциплінарним і залежить від того, яка галузь науки ним послуговується. Теоретико-практичне осмилення ціннісної сфери особистості є змістом аксіологічного підходу в педагогічній науці (О. Базалук, О. Кравченко та Л. Харченко [2], В. Вихрущ [3], Д. Халстед та М. Тейлор [4]).

В аксіологічному значенні цінності належать до такої семантичної категорії як «правила», «норми», «закони». У такий спосіб пізнається ціннісність педагогічної реальності та суб'єктів освітнього процесу. З огляду на це значущості набуває поділ цінностей на індивідуальні, групові та загальні. У цьому поділі присутня вказівка на кореляцію суб'єкта й об'єкта, де увиразнено потреби прагнення та інтереси особистості (індивідуальні цінності), групи людей (групові, зокрема, цінності професійного середовища), а також об'єктивні характеристики суспільно-історичної доби з її орієнтаціями на ціннісність речей, уявлень.

Основні узагальнення, зроблені в межах педагогічної аксіології, засвідчують значущість ціннісних орієнтацій людини для її пізнавальної активності, емоційних реакцій, самовизначення та пошуку сенсу в житті / діяльності. Педагогічна аксіологія, зокрема, зосереджується на цінностях зумовлених процесами соціалізації (Р. Винничук [5], Т. Танько та Н. Тарарак [6]). Безсумнівно, освіти немає без цінностей, без аксіологічної підтримки набуття компетентностей. Цінності є основою у формулюванні цілей освіти. Отже, освіта — це діяльність, яка презентує цінності та забезпечує їх реалізацію в цілях та завданнях. Однак ті смисли, які варто розглядати як пріоритетні, становлять проблемну сферу, так само як і визначення категорії «цінність».

Для сфери освітньої діяльності цінності набувають актуальності з огляду на наявність взаємодії двох ціннісних реальностей: дорослого та дитини. Традиційно досліджується вплив ціннісних орієнтацій вихователів на формування цінностей дітей (О. Вишневський [7], Т. Піроженко [8] та ін.). Беззаперечним, є факт необхідності забезпечення розвивального середовища, що вводить дітей у світ цінностей конкретного суспільства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак не менш важливим вважаємо

дослідження особливостей становлення цінностей («перенесення», трансформація, привласнення) як особистісних, так і професійних під час первинного етапу професіоналізації, тобто формування цінностей самого вихователя.

Мета статті — проаналізувати детермінацію формування ціннісних настановлень майбутніх вихователів.

Виклад основного матеріалу. Соціокультурний та особистісний контексти цінностей відіграють важливу роль у тому як людина приймає рішення, обирає й формує систему сприймання думок, поведінки своїх та оточення. Цінності керують прийняттям рішень у всіх аспектах життя, таких як кар'єра, релігія, соціальна поведінка та самоідентичність. Крім того, вони бажані мотивувальні цілі конкретної людини чи керівні принципи в житті. Це ментальні сутності, результат інтелектуального розвитку. По суті, йдеться про уявлення індивідуальності особистості, тенденцій її особистісного зростання, вияву Я в різних ситуаціях життя. Особисті цінності трансформуються впродовж життя з огляду логіку життєздійснення та виклики соціуму. Особистісні цінності зазнають впливу освіти, досвіду, суспільства, культури тощо. Водночас варто визнати, що деякі цінності людини є стійкими, а їх зміна лише похідна від її усталених поглядів. Як внутрішнє утворення вони детерміновані культурно-історичною ситуацією буття людини, особливостями її соціалізації. Традиційно зовнішнє завдяки активності особистості інтеріоризується у внутрішню структуру Я. Хоча особистісна цінність є внутрішнім явищем, прийняття цінності постає як результат дії зовнішніх чинників.

Загальновідомо, що цінності детермінують поведінку і ставлення особистості. Як універсальне поняття, вони притаманні кожному суб'єкту водночас характеризують його через неповторний ціннісний профіль. З огляду на це актуальним стає розуміння цінностей особистості, особливо тих, які визначають реалізацію професійної суб'єктності.

Основою розуміння ціннісної сфери особистості є аксіологічна парадигма цивілізаційних змін. Цінності характеризують людину як особистість, яка, сама є цінністю, живе й розвивається завдяки цінностям. Цінності, які людина визнає, розуміє та усвідомлює, — це її світ. Зміст та ієрархія цінностей трансформуються разом із суспільними змінами. Отже, аксіогенез особистості відбувається впродовж життя та визначається середовищем її життєздійснення. Набутий досвід уможлиблює розвиток у неї здатності сприймати цінності як код співбуття в суспільстві.

У момент прийняття цінностей характер соціалізації набуває саморегульованого процесу через цінності, через реалізацію змісту цінностей, які змінюють особистість людини. Педагогічні науки не можуть цілком покладатися на «готову» інтерпретацію цінностей. Як результат, поява аксіологічного підходу до аналізу педагогічної реальності

та розроблення концепційних положень педагогічної аксіології (В. Вихрущ [3], Т. Калюжна [9], Г. Радчук [10] та ін.), а також актуальність поєднання акмеології та аксіології в освіті (Л. Бондаренко та О. Савін [11]).

Діяльність людини визначає та регулює прийнята система цінностей. В освіті вона утворює виховний ідеал. Освіта не можлива без цінностей. Для педагогіки насамперед важливо, щоби весь процес виховання та становлення особистості стосувався питання цінностей. Цілі та ідеали виховання пов'язані з соціальною і груповою системою цінностей, навчанням та інтерналізацією цінностей, формуванням стандартів судження та принципів раціональних дій. Водночас інтродюковані цінності корелюють з індивідуальною системою цінностей (накладаються на неї, можливо, модифікують її або деякі настановлення), у відриві від реальності важко було б обирати зміст чи методи виховання (навчання).

Сформована система цінностей на кожному етапі життя особистості визначає її діяльність, а у віці дорослості професійну активність і професійну ідентифікацію. Первинна професіоналізація в освітньому середовищі закладу вищої освіти неодмінно має спиратися на ціннісні орієнтації особистості, прийняття нею цінностей професійної групи та на потребу вдосконалюватися в професії не тільки знаннево-технологічно, але й особистісно-рефлексивно. Професійна ідентифікація, особливості первинної професіоналізації повинні спонукати здобувачів до пошуку смислового навантаження в професійному самовизначенні, до професійного самоаналізу, формування педагогічної рефлексії.

Варто визнати, що особливо актуальним означенням є для соціономічного типу професій. Предметне поле їхньої діяльності стосується «зустрічі» двох і більше систем цінностей. Однак у педагогічній групі професій ціннісний складник є вельми значущим, адже освітній простір постає як багатозадачний для вихователя, де не тільки формуються ціннісні настановлення, але і транслиуються власні цінності дорослого. У його світі презентований значний власний досвід життєздійснення і власна система ставлень, що зазнає впливу вимог професії та цілей діяльності. Якщо ціннісні орієнтації педагога суперечливі, може виникати рольовий конфлікт, який педагог повинен вміти вирішити. Рефлексія власної ціннісної сфери — одне із завдань саморозвитку в професії. Йдеться про осмислення професійно-педагогічних орієнтацій.

Дослідники професійно-орієнтованих цінностей педагогів (С. Бадер [12], Г. Беленька та К. Волинець [13], Л. Москальова [14]) зазначають, що їхні ціннісні настановлення варто розглядати як систему. У ній взаємопов'язані та взаємозумовлені такі складники: а) соціально-культурні, у яких уявлено соціально-педагогічні уявлення про вимоги до представників професійної групи, їх

образу Я, якостей та властивостей; б) професійно-педагогічні, як прийняття цінностей професійної групи в середині неї самої; в) особистісні, як уявлення про цілі самоздійснення в межах професійної діяльності, можливості становлення власного «Я», реалізацію особистісного потенціалу в процесі особистісно-професійного зростання.

Моделювання аксіосфери педагогів передбачає осмислення (когнітивний аспект) та прийняття цінностей (емоційний аспект), а також втілення їх у практику роботи (діяльнісний аспект). У такий спосіб цілісність ціннісно-смыслового самовираження в професії відбувається через розуміння, емоційне ставлення та адекватні педагогічні дії, що увиразнюють уявлення про сутність та місію професії як для самої особистості, так і для соціуму загалом.

Для педагогічної професії пріоритетність орієнтованості на цінності зумовлена: а) усвідомленням тривалості та складності процесу «привласнення» цінностей дітьми, пошуку себе у світі розмаїття ціннісних орієнтацій; б) розумінням необхідності витлумачення змісту та значущості матеріальних, моральних, когнітивних та інших цінностей; в) потребою демонстрування ролі моральних цінностей у співдії з оточенням; г) актуалізації потенціалу особистості завдяки розрізненню потреби «бути» й «мати»; д) значущістю подолання завдяки ціннісному самовизначенню таких явищ, як нігілізм, «екзистенційний вакуум», моральний хаос; е) можливостями адекватного оцінювання ідей, думок, поведінки оточення з опертям на власне сумління (М. Лобоцький [15, с. 90]).

Можемо констатувати, що майбутні вихователі уже мають набуті в життєвому досвіді ціннісні настановлення. Їх потрібно враховувати на етапі первинної професіоналізації, окресливши, з-поміж провідних, завдання структурування ціннісної сфери з урахуванням вимог професіограми («освіта, яка формує цінності»), адже цінності — частина освітнього середовища.

Науковці [4; 6] виявляють значну зацікавленість питаннями визначення тих цінностей, які забезпечують життя та діяльність людини в суспільстві. Особлива дискусія розгортається щодо питання про вимір цінностей для освітніх практик: орієнтовані на людину чи соціально орієнтовані. На нашу думку, їх поєднання і є вказівкою на формування в педагога адекватних професійних настановлень, в основі яких — інтеграція особистісного та соціального. Визначення їхніх меж — завдання для осмислення, роздумів про підґрунтя професійних дій, а вмиле застосування — свідчення професійної майстерності.

Окреслені позиції вважаємо актуальними для збагачення змісту професіоналізації майбутніх вихователів, його спрямування на ціннісне самовизначення в професії, формування професійної ідентичності. Крім того, акцентовано на залученні майбутніх вихователів до професійного товариства,

адже формування цінностей — це їх (цінностей) взаємодія на рівні значень між учасниками освітнього процесу [13].

Аксіогенез впродовж навчання відбувається на тлі ціннісних настанов, осмислення й прийняття професійних завдань, апробації різних підходів до їх вирішення з урахуванням процесів професіоналізації мислення, науково-дослідницьких пошуків, які цілісно проєктують ситуацію професійної діяльності та спонукають майбутніх вихователів до оцінювання власних навчально-професійних здобутків. Йдеться про інтеріоризацію зовнішньо пред'явлених ціннісних орієнтирів у внутрішній структури особистості майбутніх вихователів. Водночас процесно це не тільки складова професійної спрямованості, але і втілення цінності в поведінку та діяльність (зокрема, під час педагогічної практики), тобто екстеріоризація.

На *когнітивно-проєктувальній* стадії формується ціннісне ставлення до професії, засвоєння знань з допомогою *освітнього діалогу* (Г. Радчук [10]). Як результат, особистісна спрямованість у навчанні, орієнтованість на аналіз ціннісних засад майбутньої діяльності. На цьому етапі відбувається педагогізація мислення. *Репродуктивно-діяльнісна* стадія зорієнтована на транслявання цінностей, можливість отримати відгук оточення на запропоновані педагогічні дії, що дає поштовх до екстеріоризації прийнятих ціннісних настанов. Відтак розвиток ціннісних настановлень майбутніх вихователів переходить на стадію *особистісно-мотиваційну*, коли засвоєні цінності стають моделлю їх поведінки. Саме в цей період в аксіосфері закріплюються прийняті та апробовані ціннісні орієнтації. Отже, завершальним для ціннісної сфери є професіоналізація особистості, засвоєння соціальної ролі «майбутній вихователь», а не тільки здобувач вищої освіти. Отже, становлення та зміни в ціннісних настановленнях майбутніх педагогів детерміновані взаємозумовленими механізмами формування загальнолюдських цінностей та на їх основі (а також паралельно) цінностей професії, відтак професійної ідентифікації. Спонування, зумовлене ціннісними орієнтирами, сприяє особистісно-професійному зростанню та супроводжує пошук сенсу професійної діяльності.

Систему цінностей майбутніх вихователів репрезентують такі взаємозумовлені компоненти: когнітивний; емоційний; діяльнісно-поведінковий (рис. 1).

Когнітивний компонент увиразнює уявлення про зміст цінностей, які визначають спрямованість освітнього процесу, ознаки його ефективності та ставлення до суб'єктів, залучених в освітнє середовище. Це пріоритетність гуманізованого співбуття, адекватних ситуації взаємин, спонування до розкриття потенціалу кожного, забезпечення індивідуального підходу. Пошук місця цінностей в освітньому процесі, неодмінно приводить до Людини, яка є і творцем, і транслятором цінностей,

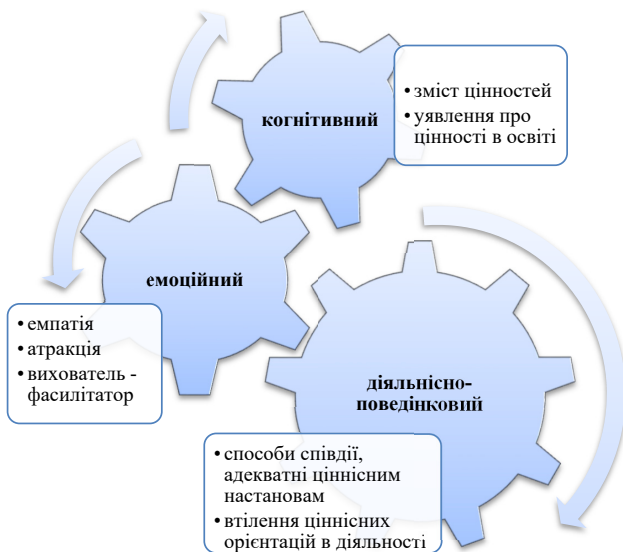

Рис. 1. Компоненти системи цінностей майбутніх вихователів

й учасником ціннісного простору співіснування. Осмислення концепту «людина», на нашу думку, є визначальним атрибутом аксіосфери майбутніх вихователів.

Емоційний компонент системи цінностей представлений емоційним тлом, на якому розгортається педагогічна взаємодія. Емоційні реакції, емоційні стани, що супроводжують освітній процес підкріплюють її діяльнісний аспект. Позитивні емоції, які переживає студент, так само стають ціннісними орієнтирами, адже уможливають підтвердження власної значущості в організації взаємин із дітьми й колегами. Інтелектуальні, моральні та практичні почуття детермінують ціннісне ставлення до результатів навчання та виховання дітей, а також ціннісне самоставлення. У такий спосіб відбувається прояв емпатії, поява атракції (привабливості) щодо учасників освітнього процесу, засвоєння ролі фасилітатора.

Діяльнісно-поведінковий компонент засвідчує факт втілення в активності на різних рівнях (власна навчальна діяльність, взаємини в студентському середовищі, стосунки з оточенням загалом, практика педагогічної діяльності тощо) осмислених та прийнятих цінностей. У діяльності, що спрямована на інших, втілюються ціннісні

настановлення, апробуються способи співдії, які оптимізують її.

Значущим для набуття професійних цінностей вважаємо персоналізацію предметного змісту: педагогічні концепції, теорії, педагогічні технології потрібно розглядати з урахуванням особистості їх авторів, засновників, послідовників, конкретної культурно-історичної ситуації та освітніх реалій. Саме тоді вони отримують своє «живе» ество. Приналежність конкретній людині з її настановленнями, поглядами, ставленнями засвідчує суб'єктну сутність теоретичного знання. Відтак логічним стає прийняття педагогічних цінностей не як абстрактних конструкцій, а як персоніфікованого втілення смислів та ідеалів конкретних осіб.

Висновки. Обрання пріоритетів у ціннісній сфері можливе завдяки структурованій системі цінностей, які інтеріоризовані (стали внутрішніми елементами смисложиттєвих уявлень). Пред'явлення ціннісного аспекту майбутньої професійної діяльності значущо для конструювання ціннісно-орієнтованого освітнього середовища. У ньому цінності освіти та професії постають у єдності, адже і сам вихователь у майбутньому стане транслятором цінностей дітям.

Формування ціннісних настановлень майбутніх вихователів відбувається з опертям на їхні світоглядні конструкти, уявлення про майбутню професійну діяльність, зміст професійної підготовки, який сприяє формуванню професійної ідентичності, та орієнтованість на самореалізацію в професії. Осмислене прийняття ієрархії цінностей уможливає рефлексивний підхід до ухвалення рішення. У такий спосіб можна уникнути формалізації в прийнятті системи цінностей та сприяти вибору пріоритетних ціннісних орієнтацій у різних ситуаціях педагогічної взаємодії. Власний досвід особистості впливає на формування чутливості до ціннісного вибору. Формування професійно-орієнтованих ціннісних настановлень відбувається на основі зіставлення уявлень студентів про «Я-реальне» та «Я-професіонал» і осмислення цінностей-цілей та цінностей-засобів, якими досягається бажаний результат професійної активності.

Перспективним є визначення закономірностей та шляхів формування ціннісних орієнтирів професійної діяльності майбутніх вихователів.

Список використаних джерел

1. Огнев'юк В. Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку. Київ: Знання, 2003. 450 с.
2. Аксіологічні засади сучасної системи освіти України / О. Базалук, О. Кравченко, Л. Харченко. Переяслав-Хмельницький: Видавництво КСВ, 2019. 87 с.
3. Вихрущ В. Механізми аксіології сучасної педагогіки: спроба системного аналізу. Педагогічні науки: зб. наук. праць. 2019. № 87. С. 10–15.
4. Halstead J. M., Taylor M. J. Learning and teaching about values: a review of recent research. Cambridge Journal of Education. 2000. Vol. 30. No 2. pp. 169–202.
5. Винничук Р. Педагогічна аксіологія у контекстах гуманітарної професійної освіти. Витоки педагогічної майстерності. 2019. Вип. 24. С. 33–39.

6. Танько Т., Тарарак Н. Соціально-педагогічні аспекти формування загальнолюдських цінностей у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2020. № 50. С. 100–114.
7. Вишневський О. Українська педагогіка на перехресті двох світоглядів. *Педагогічна думка*. 2007. № 4. С. 3.
8. Прийняття дитиною цінностей / за ред. Т. Піроженко. Київ: Вид. Дім «Слово», 2018. 240 с.
9. Калюжна Т. Педагогічна аксіологія в умовах модернізації професійно-педагогічної освіти: монографія. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. 128 с.
10. Радчук Г. Аксіопсихологія вищої школи: монографія. Тернопіль: ТНПУ, 2014.
11. Бондаренко Л., Савін О. Акмеологія та аксіологія — нові пріоритети освіти. *Педагогічний вісник*. 2010. № 2. С. 22–24.
12. Бадер С. Система формування ціннісно-сміслових орієнтацій майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у фаховій підготовці: дис. на здобуття наук. ступеня д. пед. н. / Луганський національний університет імені Т. Шевченка. Старобільськ, 2020. 576 с.
13. Бельняк Г., Волинець К. Ціннісно-сміслові орієнтири майбутніх педагогів. Професійний розвиток педагога в світлі євроінтеграційних процесів / за ред. Г. Цветкової. Hameln: InterGING, 2019. С. 46–61.
14. Москальова Л. Цінності педагогічної професії як основа у вихованні майбутніх учителів та вихователів. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2013. № 1 (10). С. 28–36.
15. Łobocki M. *Teoria wychowania w zarysie*. Krakow: Wyd. Impuls, 2009. 360 s.

References

1. Ohneviuk V., 2003. *Osvita v systemi tsinnostei staloho liudskoho rozvytku* [Education in the value system of sustainable human development]. Kyiv: Znannia.
2. Bazaluk O., Kravchenko O., Kharchenko L. ed., 2019. *Aksiologichni zasady suchasnoi systemy osvity Ukrainy* [Axiological foundations of the modern education system of Ukraine]. Pereiaslav-Khmelnytskyi: Vydavnytstvo KSV.
3. Vykhruhch V., 2019. *Mekhanizmy aksiologii suchasnoi pedahohiky: sprobа systemnoho analizu* [Mechanisms of axiology of modern pedagogy: an attempt at systematic analysis]. *Pedahohichni nauky*, no 87, pp. 10–15.
4. Halstead J.M., Taylor M.J., 2000. *Learning and teaching about values: a review of recent research*. *Cambridge Journal of Education*, vol. 30(2), pp. 169–202.
5. Vynnychuk R., 2019. *Pedahohichna aksiolohiia u kontekstakh humanitarnoi profesiinoi osvity* [Pedagogical axiology in the context of humanitarian professional education]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*, issue 24, pp. 33–39.
6. Tanko T., Tararak N., 2020. *Sotsialno-pedahohichni aspekty formuvannia zahalnoliudskykh tsinnostei u maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity* [Socio-pedagogical aspects of the formation of universal human values in future educators of preschool education institutions]. *Zasoby navchalnoi ta naukovy-doslidnoi roboty*, no 50, pp. 100–114.
7. Vyshnevskiy O., 2007. *Ukrainska pedahohika na perekhresti dvokh svitohliadiv* [Ukrainian pedagogy at the crossroads of two worldviews]. *Pedahohichna dumka*, no 4, p. 3.
8. Pirozhenko T. ed., 2018. *Pryiniattia dytynoiu tsinnostei* [Acceptance of values by the child]. Kyiv: Vyd. Dim «Slovo».
9. Kaliuzhna T., 2012. *Pedahohichna aksiolohiia v umovakh modernizatsii profesiino-pedahohichnoi osvity* [Pedagogical axiology in the conditions of modernization of professional and pedagogical education]. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova.
10. Radchuk H., 2014. *Aksiopsykholohiia vyshchoi shkoly* [Axiopsychology of the higher school]. Ternopil: TNPU.
11. Bondarenko L., Savin O., 2010. *Akmeolohiia ta aksiolohiia — novi priorytety osvity* [Acmeology and axiology are new priorities of education]. *Pedahohichni visnyk*, no 2, pp. 22–24.
12. Bader S., 2020. *The system of formation of value-semantic orientations among future educators of preschool educational institutions through the professional training*. D. Thesis. State Institution «Luhansk Taras Shevchenko National University».
13. Bielienska H., Volynets K., 2019. *Value-meaning orientations of future teachers*. In: H. Tsvietkova, ed. *Profesiyni rozvytok pedahoha v svitli yevrointehratsiinykh protsesiv* [Professional development of a teacher in the light of European integration processes]. Hameln, pp. 46–61
14. Moskalova L., 2013. *Tsinnosti pedahohichnoi profesii yak osnova u vykhovanni maibutnikh uchyteliv ta vykhovateliv* [Values of the teaching profession as a basis for the education of future teachers and educators]. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu. Serii: Pedahohika*, no 1 (10), pp. 28–36.
15. Łobocki M., 2009. *Teoria wychowania w zarysie* [Theory of upbringing in outline]. Krakow: Wyd. Impuls.